

СТАНОВИЩЕ

на проф. д-р Енчо Герганов – Нов български университет, катедра по
Когнитивна наука и психология, пенсиониран преподавател,
по конкурса за доцент в **Професионално направление: 3.2. Психология**
(Когнитивна психология и психолингвистика), обявен в ДВ, бр. 96 от 19.11.2021
г. **Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки за**
нуждите на Философски факултет на Софийския университет „Св. Климент
Охридски“

Документи за участие в конкурса за доцент по Психология (Когнитивна психология и психолингвистика) е подал един единствен кандидат – д-р Николай Руменов Рачев, главен асистент в катедрата по Обща, експериментална, развитийна и здравна психология към Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Николай Рачев е завършил магистърската програма по клинична и консултативна психология, както и магистърската програма по трудова и организационна психология на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, след което записва докторската програма по когнитивна психология в същия университет. През 2008 защитава дисертация и получава образователната и научна степен ДОКТОР. От 2008 досега е главен асистент в СУ и преподава на студентите. Води курсове по Когнитивна психология – първа и втора част и Психолингвистика. Водил е на английски Когнитивна психология на студентите от Магистърската програма „Обща психология на английски език“. Преподавателската му дейност в СУ е повече от 10 години. Към документите Николай Рачев е приложил Справка за учебната натовареност, която отразява документално неговата голяма натовареност като преподавател. Той активно работи със студентите. Бил е научен ръководител на една магистърска теза и три бакалавърски тези, защитени успешно. Ръководител е на Лаборатория по когнитивна психология Incoglab: поведенческа лаборатория за контролирани психологически експерименти от 2013 досега. Участвал е в два международни изследователски проекта и пет български проекта, финансирани от Фонд „Научни изследвания“ на Софийския университет. На два от тези проекти е бил научен ръководител. По покана на главните редактори е рецензирал над 10 статии, подадени за публикация в международни психологически списания. Постоянно рецензира магистърски и бакалавърски тези на студенти по психология в СУ. Творческата му дейност като университетски преподавател удовлетворява най-високите критерии и държавни изисквания. Според

справката за изпълнението на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ за научна област 3. Социални, стопански и правни науки професионално направление 3.2. Психология гл. ас. д-р Николай Руменов Рачев има 596 точки, което превишава значително минималните национални изисквания.

За участието си в конкурса за доцент д-р Николай Рачев е подал 18 научни публикации, от които една монография „*Рационалност в културен контекст*. Университетско издателство “Св. Климент Охридски.”(2018), 7 публикации на английски език в международни списания и сборници с рецензентски апарат и 10 публикации в български научни издания с рецензентски апарат. Тези публикации имат висок коефициент на цитируемост. Авторът е приложил Уверение от Отдел “Библиотечно-информационно обслужване” на Университетска библиотека при Софийския Университет “Св. Климент Охридски” за цитирания на негови публикации. Според това уверение във Web of Science Clarivate /1950г. - 2022 г./ има 25 цитирания на 7 индексирани документа $h\text{-index} = 3$; в Scopus ELSEVIER/1960 г. - 2022 г./ има 24 цитирания на 7 индексирани документа $h\text{-index} = 3$; в ScienceDirect – 1 цитиране; SpringerLink – 1 цитиране и в Российский индекс научного цитирования /РИНЦ/ eLIBRARY.ru – 6 цитирания. По броя на цитиранията в авторитетни издания може да се направи извод, че публикациите на Николай Рачев са предизвикали широк отзвук в научната общност и са показател за високото научно равнище на неговите публикувани изследвания.

От всички научни публикации по-специално внимание заслужава монографията *Рационалност в културен контекст*. В нея са отразени изследванията на автора по проблемите на рационалното мислене, както и върху участието на културата в доброто мислене. Според автора да мислим рационално означава да правим добри преценки, да вземаме добри решения и да разсъждаваме добре. Хората обаче често се отклоняват от рационалните решения. Авторът показва систематичните начини на тези отклонения, както и различията по степента на отклонения. Обръща внимание на културните влияния върху тези отклонения. Различните културни среди предразполагат към различни начини на мислене. В първата част на книгата Николай Рачев прави преглед на теоретичните подходи към тази проблематика, а във втората част описва първоначални емпирични резултати по два основни въпроса: каква е межкултурната вариация на ефекти, които обичайно се приемат за универсални, и как културата може да опосредства връзката между доброто мислене и традиционно измерваните умствени способности. Авторът определя пет научни и научно-приложни приноса в монографията.

Сред тях най-съществените са следните: Представя основни теоретични въпроси пред изследването на рационалността.; Прави критичен обзор на двупроцесните теории за висшето познание.; Очертава възможната роля на културната среда при автоматизирането на определени мисловни процеси и изтъква необходимостта от изследване в различни културни среди на ефекти, считани за универсални.; Предлага изследователска програма, насочена върху участието на културата в доброто мислене. Тези научни приноси напълно съответстват на реално получените резултати от теоретичните и емпиричните изследвания, описани в монографията.

Интересни резултати от изследвания са публикувани в международни списания, като например статията „Rachev, N. R. (2021). Myside bias, school performance, and the polarity of music preferences. *Journal of Cognitive Psychology*, 33(1), 77–86.“, в която се изследва уклona към собствената позиция сред български студенти. Като най-съществени научен принос в тази статия може да се посочи първото експлораторно доказателство, че силата на предварителното мнение предсказва големината на уклona към собствената позиция не само в рамките на определена тема, но и в набор от свързани теми (в конкретния случай – музикални стилове).

Интересни изследвания са публикувани и в български издания. Например в статията „Български версии на автоматизирани задачи за капацитет на работна памет. *Българско списание по психология*, 2021(1), 159–167“ са представени първоначални данни от изследване капацитета на работната памет чрез български версии на две автоматизирани задачи – задача за операционен обхват и задача за обхват на четене. Докладват се данни за вътрешната консистентност, конструкторна валидността и критерийната валидност на тези задачи. В статията „Обща склонност към психологически заблуди: Нови резултати сред български студенти. *Българско списание по психология*, 2021(1), 168–177“ са описани изследвания на психологически заблуди. Като използва експлораторни факторни анализи на скали за психологически заблуди, дуализъм, паранормални и екстрасензорни вярвания, д-р Николай Рачев репликира предишни резултати, които подкрепят съществуването на обща склонност към психологически заблуди. Тази склонност се обяснява в термините на двупроцесния подход към мисленето. В другите статии също са представени резултати от емпирични изследвания с приносен характер.

От представените публикации може да се направи категоричен извод, че гл. ас. д-р Николай Рачев е изследовател, който владее и прилага в своите изследвания съвременна изследователска методология, включваща планиране на факторни

експерименти, провеждането им в контролирани условия и анализ на получените резултати с адекватни статистически методи, като дисперсионен анализ, регресионен анализ, различни видове факторни анализи и др. Получените резултати от тези анализи са интерпретирани в рамките на най-подходящите теории.

В заключение мога да дам най-висока оценка на д-р Николай Рачев за изследователската и преподавателската му дейност. Като работи активно със студентите, той ги увлича както в изследователска работа, така и в разширяване на познанията им в различни области на психологията. За участието си в конкурса той е представил перфектна документация, която удовлетворява изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

Като член на Научното жури ще гласувам гл. ас. д-р Николай Руменов Рачев да заеме академичната длъжност доцент по обявения конкурс. Призовавам и останалите членове на Научното жури да гласуват за това предложение.

София, 17.03.2022 г.

проф. д-р Енчо Герганов